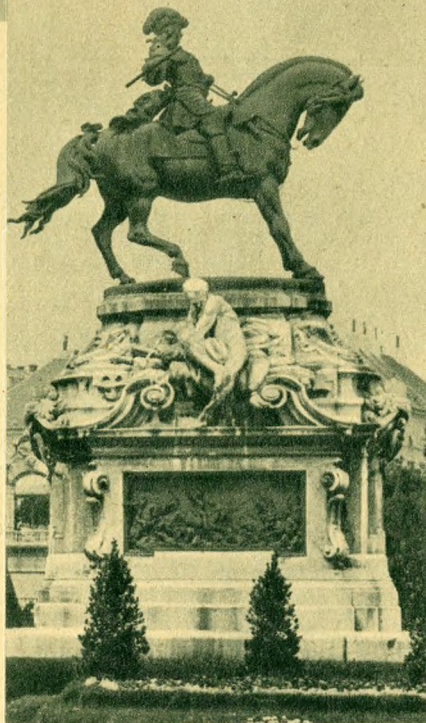


A kereszt diadala 250 évvel ezelőtt

Budavára visszafoglalásának 250 éves évfordulója ünnepe Magyarországnak, de emlékes napja egész Európának is. Mert 250 évvel ezelőtt, 1686 szeptember 2-án Budaváránál megtört a török félhold hatalma. Kara Musztafa fővezér hanyatt-homlok menekült vert hadával, Abdi, a rettegett budai basa pedig elesett a harcokban és mindenütt az egyesült európai hadak diadalmaskodtak. A művelt világ lét- és életkérdésének tekintette a török leigázását. Ezért 1686-ban svéd, német, olasz és angol ezredek meneteltek Buda felé, hogy a török ellen készülődő Lotharingiai Károly herceg hadseregét megerősítsék. Egész Európa összefogott a török ellen, XI. Ince pápa pénzküldeményei csak növelték Lipót császár harci vágyát: „ki kell űzni a törököt Európából”, ez a jelszó és Róma kívánságára az egész világon imádkoztak a keresztény fegyverek győzelméért.

De ezekben a harci vágytól telített időkben a török sem maradt télen. A hatvanhárom magyar vármegye közül már csak tizenhárom fizetett adót a császárnak, míg a többi török járom alatt sínylődött. És pusztulás és jajkeservek mindenfelé! A törökök felégették a templomokat, az iskolákat, a városok elnéptelenedtek, a falvak helyén üszkös és a maradék magyarság örökös halálfélelmek között élt. Ha vetett, a török aratott helyette, magtárja, csürje kiürült. És hiába fordult panasszal és hiába halmozta el ajándékokkal a budai pasát. Az ugyan meghallgatta a panaszt, bölíngatott az ajándékokra is, de maradt minden a régiiben... De a török nagyon jól tudta, hogy hatalmának sorsa: Budavára. Ezért, ahogy megneszelték az egyesült keresztény hadak készülődését, hozzáfogtak a vár megerősítéséhez.

Budavára a mai királyi vár helyén komorkodott. Büszke bástyái megívhatatlannak látszottak, pedig a vár őrsége csak



Savoyai Jenő herceg, a Budavárát ostromló egyesített hadsereg egyik fővezérének szobra a királyi várpalota udvarán.

négyezer főre rúgott. Mély árkok fogták körül, török lófark lengett a bástyák ormain, halált osztó ágyúik száma rengeteg és Abdi basa csak mosolygott, ahogy hírlül vette, hogy 1686. év tavaszán Lotharingiai Károly a mai Margitszigetnél ütött tábornak és ácsolták már a hajóhíd gerendáit is.

Lotharingiai Károly herceg, az egyesült hadak fővezére 1686 tavaszán készen

Budavárának visszafoglalásakor

állott az ostromra és előhadai a mai Levéltár helyén, a Bécsi kapunál már nyugtalanították a török várőrséget. Működésbe lépett már a kolduló barát, Tüzes Gábor is és saját találmányú robbanó lövedékű ágyúival irtózatoss pusztításokat okozott a vár védői között. Házak gyulladtak ki és porig égtek, ahová ennek az „ördögös” barátnak ágyúgolyója becsapódott. Egy ilyen löveg a pasa „asszonyházának” közelében robbant, mire a pasának és a török főuraknak feleségei menekülésre gondoltak. A pasa Csepel szigetére akarta szállítani az előkelő török nőket. Hosszú kocsiindult a sziget irányában, amikor Bottyán János hadnagy fél szakasz huszárával megrohmozta a janicsároktól kísért szekérhadat és sikerült is a pasa fiatal feleségét elrabolni. Abdi éktelen dühbe gurult, amikor meghallotta felesége elrablását. Parancsára a várőrség kitért a várból, de óriási vereségeket szenvedve menekültek vissza. Lotharingiai Károly jó előjelnek vette a várőrség visszavertését, de még várt az általános ostrom megkezdésével. Mert nap-nap után érkeztek segítő hadak. Július végén már Buda alá ért a várva-várt kétezer svéd fegyveres és megérkeztek az angol különítmények is. Így lassan 62 ezer főre rúgott az ostromlók száma, köztük 12 ezer magyar harcos. A sereg zömét ugyanis az osztrák császáriak adták. Tiroliak és bajorok vegyesen. Ez a sokféle nemzetiségből összekovácsolódott hadsereg harci láztól égett, úgyhogy Lotharingiai Károly és Savoyai herceg érkezettnek látták az időt az ostromra. Az ostrom a vár két oldala felől indult meg. A török had vitte harcra a bástyákon és zsákokban dobták le a puskaport, majd utána az égő olajat, hogy az a vár árkaiban robbanva, égjen. De az ostromlók sem hagyták magukat. Tüzes Gábor ágyúit ontották a tüzet, esténként vörös az ég alja, nincs már ép ház a városban, itt-ott omladoztak már a



Savoyai Jenő az ostromló sereg élén bevonul Budavarába.

(Benczur Gyula festőművész festmény)



A koronázó Mátyásfemplomban levő Csodátévő Mária szobor.

bástyák is, de a török mégsem hátrált. Éjjel-nappal folyt a harc. Ahogy egy nap ostromával sikerült rést űtni a falakon, éjjel a török hadak már rendbehozták a faltörök pusztításait.

Ostrom ostrom után, roham roham után. Az egyik várbeli ki-rohanás után a törökök ötezer embert vesztek, de mégsem csüg-gedtek. Hiába ágyúzták a bástyákat. Hiába. Pedig Tüzes Gábor páter maga irányította az ágyúkat. Augusztus 16-án történt azután, hogy egy jólírányzott ágyúgolyó éppen a török puskaporraktár-ban robbant. Száz és száz „izzó” ágyúgolyó csapódott már be a lóporraktár környékén, míg végre egy jól talált.

Az egykorú írás így számol be a török lóporraktár felrobban-tásáról:

— A lóporraktár öles magas falaival és ötszáz lönyí őrségével együtt levegőbe repült. Elsötétült az ég alja, kövek és emberek repültek a levegőbe. A robbanás ereje olyan nagy volt, hogy a vár bástyái több helyen beomlottak. És ekkor egy olyan csoda történt, amelynek hatása leírhatatlan ijedelmet keltett a török katonák soraiban. A várbástyák között leomlott egy olyan fal is, amely mögött kísérteties fényben karján a Kisdeddel Szűz Mária élet-nagyságú szobra világolt. A török katonák a kísérteties látványra eldobták fegyvereiket. A táborban általános pánik tört ki, „Allah elhagyott bennünket!” kiáltozták a törökök, úgyhogy harci kedvük is megtört és fegyvereiket alig merték felemelni a keresztények ellen... A várbeli keresztény lakosság pedig hálaénekeket zsoloz-mázott a szobor előtt és Isten ujját látták a csodálatosképpen sértetlenül maradt Szűz Mária szoborban. De az ostromló kereszt-ény táborban is elterjedt a várbeli csoda híre és ez meg-kettőzte az ostromlók erejét...

Pedig török segítség is közeledett. Szulejmán pasa hátulról, a mai Lipótmező felől akart behatolni a várba, hogy a védősereget megerősítse, de a Szűz Mária szobor csodálatos megjelenésére nem merte tervét végrehajtani.

1686 szeptember 1-én kezdődik meg az általános roham.

— Hétfői nap volt — írja az egykorú tudósítás. — Verőfényes őszi nap. Hat ágyú indította meg a rohamot. Az ostromlók a mai államnyomda felől rohanták meg először a bástyákat és ezen a helyen rombolták le legjobban a falakat. A bástya fokán Abdi pasa buzdította a védőket, de a keresztény hadak oly vitézül harcoltak,

hogy percek, pillanatok múltán már kereszttel díszített zászlók lengtek a bástyák ormain. Az agg Abdi pasa maga is résztvett a közelharcokban. A törökök már menekültek, vezérüket is magukkal akarták vinni, de Abdi így válaszolt:

— Ha nem tudtam megvédeni a várat, essek el én is.

És ott halt meg hősiességében száz sebtől vérezve.

A vár védelmében résztvettek még a török asszonyok, sőt a gyermekek is. A holttestekből már hegyek magasodtak, de a győző-ket már nem lehetett megállítani. A menekülő törökök visszavonulá-sukkor még felrobbantották a vár alatt elhelyezett aknákat is. Foj-tott füst a levegőben, a sebesültek jajgatása szivettéppő és a győzők mindenkit felkoncoltak, aki csak eléjük került. Lángtenger az egész város, Lotharingiai Károly szabad rablást engedélyezett, jaj-veszkeltek a török kereskedők, négyezer holttest feküdt az uccákon, de a győzelem teljes. A törökök legerősebb vára: Buda a keresztté-nyek kezére került és ezzel a török hatalma megtört Magyarországon.

Budavára visszafoglalásának híre egész Európa fellélegzett. Ünnepségek világszerte és csak napok múltán kezdődött meg a holttestek eltakarítása. Mert szomorú látvány várt a nézőre. A hatalmas vár és a virágzó ősi város teljesen elpusztult.

Tollius Jakab, egy tudós hollandus így írja le a város pusztulásos képét:

— A hajdan oly büszke vár és város a rettenetes ágyúzástól teljesen romhalmazzá volt löve — írja Tollius. — Az egész városban egyetlen ép házat nem találtam. A falak régidivatúak, de azért erősek. Három kapu létezik, amelyek egyike Óbuda felé vezet. A császáriak ennek közelében rontottak be az összelövöldöző falakon. A székesfehérvári oldalon létezett külvárosnak ma már nyoma sincs... XI. Ince pápa Buda pusztulásának hírére százezer forintot küldött. Ezzel a pénzzel azután megkezdtek az új építkezéseket...

De örült és ujjongott az egész világ is. Mert az európai kereszt-ényiségnek létérdeke volt, hogy a török kezéből kicsavarják a magyar-országi török hódoltság kulcsát és ez sikerült is.

Ünnepelt az egész világ. Szindarabok és operák készültek Budavár bevételéről. Az olasz Nicolo Minato 1686-ban ünnepi színjátékot írt és ugyancsak a felszabadulás évében készült el Barcelonában egy allegorikus játék. Lipcsében nyáru ünnepségek keretében drámát adtak elő. Szerepelt benne a Duna, a császári, a bajor, a brandenburgi hadak vezérei, a budai vezérpasa, a török alvezér és nagyszámú népség és katonaság. Van egy komikus szereplője a darabnak: „Ein Volonteur”, vagyis önkéntes katona, aki nem valami nagy vitéz és minduntalan begyullad, ha közelében ágyú-golyó robban. Találunk a darabban három fogoly keresztényt, akik a török táborban igen derekasan viselkednek, jóllehet három szép török nő próbálja elcsavarni fejüket...

Igy ünnepelt akkor a világ és 250 év után megismétlődnek az ünnepségek. Európa szeme és érdeklődése ismét Magyarországra felé fordul. De ez az ünnep nemcsak a magyarság ünnepe, hanem ünnepe a világ kereszténységének is, mert Budavárának hősi ostromában résztvett a világ valamennyi nemzete. Európa létéről volt szó és amikor az ősi vár bástyáira kitézték a keresztes lobogót, Európa jövőjét döntötték el.

Nagyimihály Sándor.



Abdi, az utolsó budai pasa.